

Підготовка докторів філософії у галузі освіти: досвід провідних університетів світу

Світлана СИСОЄВА,

доктор педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, завідувач лабораторії освітології Київського університету імені Бориса Грінченка,

Ірина РЕГЕЙЛО,

доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, начальник науково-організаційного відділу апарату Президії НАПН України

Упровадження в життя Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), зокрема положень щодо підготовки докторів філософії, що здійснюється на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти, спричинило певні дискусії в освітньо-науковому просторі. Зауважимо: згідно з п. 6 ст. 5 цього Закону «ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді» [3]. Освітньо-наукова програма згідно з Законом України «Про вищу освіту» – це «система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти» [там само]. Наголосимо, що вже з вересня 2016 р. повинна розпочатися підготовка здобувачів вищої освіти в аспірантурі за новими освітньо-науковими програмами, які до цього часу мають бути акредитовані Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Вищим навчальним закладам та науковим установам на правах їх автономії і самоврядності надається право самостійно розробляти та реалізовувати освітньо-наукові програми в межах ліцензованої спеціальності, запроваджувати необхідні спеціалізації, визначати їх зміст і програми навчальних дисциплін.

Водночас нині спостерігаються труднощі щодо розроблення освітньо-наукових програм для

підготовки фахівців на третьому рівні вищої освіти, що зумовлено: відсутністю затверджених на державному рівні професійних стандартів вищої освіти за кожною спеціальністю та паспортів нових спеціальностей, за якими буде здійснюватися підготовка і захист докторів філософії та присудження наукових ступенів і вчених звань; невизначеністю предметного поля підготовки докторів філософії в галузі освіти, що не може не позначитися на змісті докторських програм.

За таких умов постає необхідність звернення до досвіду підготовки докторів філософії в галузі освіти у провідних університетах світу, що може слугувати методологічним орієнтиром для національної практики імплементації Закону України «Про вищу освіту» із зазначеного питання.

Передусім заслуговують на увагу набутки університетів США і Великобританії, які здійснюють підготовку докторів філософії в галузі освіти та входять до переліку 100 найвпливовіших світових брендів вищих навчальних закладів, а саме: згідно з Академічним рейтингом університетів світу «Шанхайський» [21], Рейтингом університетів світу за версією «Таймс» [23], Рейтингом університетів світу «К'ю Ес» [18].

Дослідження зарубіжних учених щодо проблем підготовки здобувачів ступеня PhD здійснюються за такими основними напрямками: методологія докторської освіти (К.Бічамп (C.Beauchamp), М.Джазвас-Мартек (M.Jazvac-Martek), Л.МакАлпін (L.McAlpine); провідні тенденції розвитку докторської освіти в умовах глобалізації (Ф.Альтбах (Ph.Altbach), Л.Райзберг (L.Reisberg), Л.Рамблі (L.Rumbley); реформування докторської освіти в Європі (А.Бітусікова (A.Bitusikova), Дж.Еггермонт (J.Eggermont), Дж.Чамбаз (J.Chambaz); виклики і підтримка розвитку докторських програм (С.Гарднер (S.Gardner),

стан докторської освіти (Р.Еренберг (R.Ehrenberg), Дж.Джейкубсон (G.Jakubson), Дж.Гроен (J.Groen), зокрема з педагогіки (Б.Адкінс (B.Adkins) та труднощі, які зазнають здобувачі ступеня PhD (Х.Кернс (H.Kearns), М.Гардінер (M.Gardiner), К.Маршалл (K.Marshall).

У національній педагогічній теорії проблему підготовки фахівців вищої кваліфікації висвітлено багатоаспектно: в площині методології (Л.Ваховський, С.Гончаренко, О.Сухомлинська); щодо тенденцій їх підготовки в Україні в XX – на початку XXI ст. (І.Регейло); на основі компаративного аналізу докторської освіти в зарубіжних країнах (В.Луговой, Л.Лобанова, О.Поживілова, Ж.Таланова); в контексті розвитку наукового потенціалу (М.Бірюкова). Останніми роками побачили світ праці В.Огнев'юка, С.Сисоєвої, в яких розкриваються проблеми експертизи докторських програм для підготовки докторів філософії в галузі освіти [7].

Компетентнісний підхід щодо створення та реалізації освітньо-наукових програм для підготовки на третьому рівні вищої освіти представлено в працях Ю.Рашкевича [8], В.Лугового, Ж.Таланової [11], Ю.Холіна, С.Кравцова, Т.Маркової [12]. Особливості освітньої складової докторських програм у галузі освіти в Гарвардському університеті розкрито в дослідженнях І.Регейло та Н.Базелюк [9].

Водночас на сьогодні бракує системного аналізу зарубіжного досвіду підготовки докторів філософії в галузі освіти, його узагальнення з метою запровадження в Україні.

Мета статті – розкрити зміст освітньої складової освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в галузі освіти в провідних (за рейтингом) університетах США та Великобританії.

Глобалізаційні та інтеграційні процеси в усіх їх виявах детермінують необхідність змін в освітній системі України і, зокрема, у підготовці фахівців з вищою освітою на докторському рівні. Зазначимо, що освітня політика провідних країн світу спрямована на розвиток докторської освіти, її якості, конкурентоспроможності, підтримку вищих навчальних закладів щодо різноманітності докторських програм. Як зазначає Дж.Уокер, вища освіта США характеризується децентралізованістю, великою незалежністю і демонструє різноманіття організацій і пропозицій вищих шкіл щодо підготовки докторів філософії, які офіційно відповідають за докторські програми в дослідницьких університетах [30, с. 35–48]. Така увага до підготовки докторів філософії пов'язана з тим, що, з одного боку, університети забезпечують ринок праці молодими висококваліфікованими фахівцями, а з другого – дослідження, які проводяться в університетах, сприяють прогресу суспільства і підвищенню якості освітніх програм усіх рівнів.

Розглядаючи поняття «докторантура» (Graduate School of Education), зазначимо, що, зокрема, у США, воно розуміється як організаційна структура у вищій школі постбакалаврського рівня, що

забезпечує підвищену/найвищу академічну підготовку в спеціальних структурних підрозділах, які мають статус коледжу або школи (Graduate Schools), та функціонують здебільшого у складі дослідницьких університетів, виконуючи організаційно-адміністративні й координаційні функції щодо підготовки докторів філософії [4, с. 131].

За класифікацією Д.Карнегі, в університетах США існують такі типи докторантури [22]:

- докторантура за однією спеціальністю (освіта): S-Doc/Ed (присуджують докторські ступені тільки в галузі освіти);
- докторантура за однією спеціальністю (інші галузі): S-Doc/Other (присуджують докторські ступені тільки в одній галузі, але не в галузі «освіта»);
- комплексна докторантура, включаючи медичні / ветеринарні науки: CompDoc/MedVet (присуджують докторські ступені в гуманітарних, соціальних, технічних, інженерних та медичних / ветеринарних науках, в одній або багатьох професійних галузях);
- комплексна докторантура, без медичних / ветеринарних наук: CompDoc/NMedVet (присуджують докторські ступені в гуманітарних, соціальних, технічних, інженерних науках в одній або багатьох професійних галузях);
- докторантура гуманітарних і соціальних наук: Doc/HSS;
- докторантура технічних, інженерних та медичних наук: Doc/STEM.

Ступінь PhD є загальноновизнаною кваліфікацією, яка забезпечує можливість подальшої дослідницької та викладацької діяльності. Докторські програми типу PhD, насамперед, пов'язані з фундаментальними природничими, соціальними, гуманітарними науками, мають предметне спрямування та спеціалізацію [13, с. 173–179].

Особливо затребуваним сьогодні в американському суспільстві, за твердженням Дж.Тейлора, є професійний (прикладний) докторат [20, с. 66], що вперше з'явився в університеті Торонто у 1874 р., і відрізняється від PhD за вимогами і можливістю працевлаштування. Прикладний докторат спрямовується на підготовку осіб для прикладних галузей знань, які вже мають професійний досвід, а саме: доктор медицини (MD), доктор освіти (EdD), доктор з бізнесового адміністрування (DBA), доктор медичної стоматології (DMD), доктор права (JD). Так, доктор освіти – EdD, присуджується особам, які продемонстрували на практиці набуті знання, здатність створювати та інтерпретувати нові знання, мають досвід професійної діяльності.

Сучасна організація навчання за докторськими програмами у провідних університетах світу спрямована на посилення ефективності діяльності докторських шкіл, у тому числі шляхом створення міждисциплінарних дослідницьких центрів, що не обмежені рамками окремих факультетів і дисциплін [2, с. 89–104]. Прикладом спільних досліджень учених, практиків, роботодавців тощо є проєкт Карнегі з докторату в освіті (The Carnegie Project on the

Education Doctorate (CPED)) [15]. Офіційним виконавцем цього проекту є консорціум, який охоплює 25 коледжів і університетів, що організовують підготовку за докторськими програмами (Доктора філософії (PhD) у галузі освіти і Доктора освіти (Ed.D)). Цей проект (2007–2013 рр.) на національному рівні утверджує науковий ступінь Ed.D, забезпечує його релевантність для якісної підготовки шкільних учителів-практиків, адміністрації, науковців, персоналу шкіл і коледжів.

Наголосимо: докторська підготовка, зокрема в США та Великобританії, здійснюється в системі освіти, де пріоритетними є насамперед незалежність та академічна свобода [1, с. 100–112]. Навчання за докторською програмою передбачає три–чотири роки [5]. На першому етапі, упродовж 2–2,5 років, докторант зобов'язаний вивчити рекомендовані навчальні дисципліни, скласти іспити та отримати диплом (свідоцтво) про навчання в докторантурі, що є юридичним документом [6, с. 285]. На другому етапі проводяться наукові дослідження, пишеться та захищається наукова робота, після чого видається диплом докторського ступеня. Більшість університетів вимагають від аспіранта презентації плану дисертації на момент отримання свідоцтва про навчання в докторантурі, тобто перед тим, як надати йому дозвіл на проведення дисертаційного дослідження.

Обсяг докторських програм визначається у кредитах, що робить їх зрозумілими для європейського студента, який вступає в аспірантуру університету. Так, для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі освіти (PhD in Education) в університеті Уолдена (США) необхідно отримати в цілому 122 кредити, а саме, успішно завершити підготовчі курси (6 кредитів), під час яких розробити план професійного розвитку і план подальшого навчання; опанувати зміст рекомендованих навчальних модулів (86 кредитів); усно захистити дисертацію (30 кредитів) [30]. В Університеті штату Джорджія (США) докторанти навчаються п'ять років, вони зобов'язані отримати 55–65 кредитів. Упродовж перших двох років вивчаються курси з психології, педагогіки, методології та теорії педагогічного дослідження і педагогічної практики. Наступні три роки докторанти працюють над дисертаційним дослідженням [10, с. 118].

Розглянемо детальніше підготовку докторів філософії (PhD) у галузі освіти в університетах Сполучених Штатів Америки.

У Гарвардському університеті підготовка докторів філософії у галузі освіти (Doctor of Philosophy in Education) здійснюється у Graduate School of Education (подібно до нашої аспірантури) [16]. Під час підготовки впродовж перших двох років можна відвідати мінімум 16 курсів, включаючи: семінар для докторантів, один загальний обов'язковий курс, не менше чотирьох курсів з методів проведення дослідження (два курси з кількісних методів, один курс з основних якісних методів і додатковий

курс з якісних методів за вибором), до дев'яти додаткових курсів на вибір, які пропонуються усіма докторськими школами Гарварду. Також до одного курсу дорівнюється час, що виділяється на підготовку до письмової частини комплексного іспиту. Варто зазначити, що тільки Harvard Graduate School of Education пропонує 275 курсів, а докторант може обирати курси й інших докторських шкіл.

У Стенфордському університеті діють спільні курси для усіх програм, які, зокрема, охоплюють: семінари для докторантів; вступ до статистичних методів в освіті; курси з методів наукового дослідження (не менш як 3); статистичний аналіз в освіті; якісний аналіз в освіті [19]. Підготовка докторів філософії у галузі освіти відбувається за двома програмами. Перша програма «Соціальні науки, гуманітарні науки та міждисциплінарні дослідження політики в галузі освіти (SHIPS)» конкретизується у двох напрямках підготовки:

- *гуманітарні та соціальні науки в освіті (HSS)*: антропологія; економіка; історія; лінгвістика; організаційні дослідження; філософія; соціологія;

- *виділені галузі (сфери) освіти (IDE)*, що проводиться за такими напрямками підготовки: освітня політика; вища освіта; міжнародна компаративістика у сфері освіти; расові відмінності, нерівність і мова в освіті; подвійна спеціалізація в HSS та IDE.

Друга програма «Дослідження навчальних програм і підготовка вчителя» охоплює такі навчальні дисципліни: початкова освіта; грамотність; мова; англійська філологія; історія; соціальна освіта. Водночас програма передбачає також міждисциплінарну спеціалізацію: науки про навчання (дидактика, зокрема методи навчання) і проектні технології. Підготовка за проектними технологіями передбачає: дослідницький семінар і колоквиум з наук про навчання та проектних технологій; два курси з методології дослідження; два курси з формування умінь проектування (наприклад, проектування експерименту, програмування, графічне проектування, робототехніка, відео/фільм, імітаційне моделювання, анімація, розроблення ігор); два курси з методів навчання; один курс з технологій в контексті соціальної/історичної/філософської перспективи; один курс, орієнтований на зміст понять певної галузі (наприклад, математичної, природничої, початкової освіти тощо).

У Каліфорнійському університеті (Берклі), підготовка докторів філософії в галузі освіти за змістом охоплює [24]:

- основні курси: два курси, один з яких має бути за межами галузі науки, в якій проводиться дослідження;

- курси з кількісних і якісних методів дослідження: не менш як по одному курсу з кількісних і якісних методів;

- основні курси з галузі дослідження: кожна галузь має декілька основних курсів для докторантів;

- курси зі спеціалізації: докторанти спільно з консультантом визначають три галузі спеціалізації,

на яких буде ґрунтуватися їх індивідуальна програма.

Загальна програма, що пропонується докторантам, «Пізнання і розвиток» (PhD) реалізується, зокрема, за такими програмами (спеціалізаціями): «Розвиток з математики і природничих наук», «Математична, природнича і технологічна освіта», «Людський розвиток і освіта». Зазначимо, що остання з названих підпрограма охоплює такі курси: «Історична перспектива американської освіти», «Міська освіта/Освіта в місті». Обов'язковими у програмі «Людський розвиток і освіта» є: один курс із кількісних методів, один курс із якісних методів, два курси за межами спеціалізації (зазвичай психологія, антропологія, соціальний захист або соціологія). Також підпрограма потребує вивчення поглибленого курсу з методів наукового дослідження, курсу з когнітивного розвитку, курсу з соціального розвитку (соціалізації), курсу з навчання й учіння.

Докторантам рекомендується брати участь у роботі дослідницьких груп факультету; пройти два поглиблених курси зі сфери спеціалізації, а саме: семінар із інтелектуального розвитку, семінар із соціального та особистісного розвитку, зокрема, «Культура і когнітивний розвиток», «Психологія читання».

Мінімальний термін навчання для проходження кваліфікаційного іспиту для докторантів, які мають ступінь магістра, становить два роки навчання. Для докторантів без ступеня магістра – три роки.

У Каліфорнійському університеті (Лос-Анджелес) підготовка докторів філософії в галузі освіти відбувається за напрямом «Освіта», що реалізується за такими програмами підготовки [25]:

- Вища освіта й організаційні зміни. Зміст підготовки за цим напрямом охоплює такі навчальні дисципліни: «Історія вищої освіти», «Дослідження і оцінювання у вищій освіті», «Комп'ютерний аналіз емпіричних даних в освіті», «Основи американської системи вищої освіти», «Аналіз організації вищої освіти», «Теоретична рамка кваліфікації вищої освіти», семінар з вищої освіти: «Диверсифікація підготовки (як результату) та дослідницькі перспективи», семінар «Когнітивний та особистісний розвиток студентів коледжу» тощо;

- Соціальні науки і компаративістика у сфері освіти. У рамках цього напрямку існують такі спеціалізації: (1) філософія/історія освіти, (2) культурологічні дослідження в освіті (культурологія освіти, культурологічні засади освіти), (3) освіта людей різних рас та етнічної приналежності, (4) порівняльні/міжнародні дослідження в освіті.

Підготовка докторів філософії охоплює основні та п'ять елективних курсів, наукову практику та іноземну мову. Основні курси поділяються на спеціалізації, зокрема «Вступ до соціальних наук», «Компаративістика у сфері освіти», які докторант обирає самостійно: три з чотирьох основних курсів з спеціалізації, які за назвою відповідають назві спеціалізації; чотири курси з методів наукового дослідження, де три курси рекомендовано обрати з методів

дослідження (кількісні або якісні), а один – з методів дослідження за вибором.

У напрямі «Освіта» привертає увагу програма підготовки на здобуття ступеня доктора філософії в галузі освіти, яка називається «Міська шкільна освіта». За змістом така програма охоплює: три специфічні курси, запропоновані Відділенням міської шкільної освіти; чотири курси з методів наукового дослідження; курси з дослідження учнівства; дослідницькі курси Відділення університету; чотири курси за вибором з ключових проблем діяльності міської школи, які потребують дослідження і теоретичного обґрунтування (наприклад, дослідження у галузі політики освіти, навчання, навчальних програм, полікультурні програми, вивчення другої мови, управління школою, освітні реформи/зміни, підприємництво в освіті тощо); три споріднених до проблеми дослідження курсу поза університетським відділенням з освіти.

В університеті також пропонується програма з управління освітою для підготовки докторів в галузі освіти (Doctor of Education – Ed.D).

Інноваційною програмою докторської підготовки є впроваджена в університеті Джонса Гопкінса практико-орієнтована програма з підготовки докторів в галузі освіти (Doctor of Education – Ed.D), у якій спеціалізації змінюються щороку [17]. Наприклад, на 2016–2017 навчальний рік передбачено такі спеціалізації: «Підприємництво в управлінні освітою»; «Розвиток пам'яті і розумових здібностей в процесі навчання»; «Технології інтегрування в освіті». За змістом у загальному блоці програми підготовки докторів в галузі освіти (Ed.D) передбачаються такі курси: «Наука про навчання»; «Форми і методи навчання, навчальні ситуації»; «Прикладне дослідження і оцінювання». Також у програмі навчання за цим напрямом пропонуються курси для всіх спеціалізацій: «Дисциплінарні підходи в освіті»; «Варіативність перспектив в навчанні та учінні»; «Сучасні підходи до вирішення освітніх проблем»; «Дослідницькі методи і зміна запитів на них»; «Управління закладами освіти».

Курси зі спеціалізації поділяються на три групи відповідно до тематики практико-орієнтованого дослідження. Це зазвичай курси з оцінювання освітньої політики і освітніх програм; міжкультурної освіти; технологій і процесу творчого учіння. Незвичним для нашої системи вищої освіти є курс «Влада, політика і політика в сфері освіти». Навчання завершується написанням практико-орієнтованої дисертації та її захистом.

Програми підготовки докторів філософії в галузі освіти також існують в університеті Пенсильванії [29]. У межах програми з освітньої політики вивчаються, зокрема, такі предмети: філософські аспекти освітньої політики; економічні аспекти освітньої політики; соціологія освіти; політика і освіта; школи як організації; вчителі і політика навчання; розвиток дитини і соціальна політика; освіта і американське місто тощо.

Програма з вищої освіти має індивідуальний характер. Обов'язковими для вивчення є тільки 12 курсів, далі студенти розробляють індивідуальний план, консультуючись зі своїм науковим керівником, і виконують його. Також докторанти вивчають два курси з методів дослідження в університеті або в іншому навчальному закладі. Один з цих курсів повинен бути обов'язково з методів математичної статистики. Пропонуються програми «Міждисциплінарні дослідження розвитку людини»; «Кількісні методи в освіті»; «Читання/Письмо/Грамотність»; «Навчання, учіння і підготовка вчителя».

В університеті існують і програми з підготовки докторів в галузі освіти (Ed.D). Такі програми спрямовані на підготовку докторів-управлінців вищою освітою, докторів-керівників різного рівня для вищої освіти, докторів в галузі підготовки вчителя, навчання й учіння.

У Мічиганському університеті підготовка докторів філософії в галузі освіти здійснюється за аналогічними програмами [27]. Варто звернути увагу на такі програми підготовки: «Освітня політика, управління та інновації»; «Технології учіння»; «Навчання і освіта вчителя», «Установи освіти і політика». Остання програма передбачає вивчення таких курсів: історія американської освіти, філософія і політика освіти, соціологія освіти, порівняльна педагогіка і міжнародна освіта, освіта і навчання культурі, аналіз освітньої політики, економіка і освіта, логіка дослідження тощо.

Основними курсами програми «Освіта і статистика (подвійний ступінь)» (подібної до нашої освітометрії) є: методи і теорія моделювання, проектування експерименту; аналіз об'єктивних даних; лінійні статистичні моделі; багаторівневі статистичні моделі; теорія психометрії: класичні і приховані моделі; дослідження в галузі освіти; якісні методи для неекспериментального дослідження тощо.

Під час дослідження ми звернули увагу на те, що в цьому університеті здійснюється підготовка докторів філософії в галузі вищої освіти. Така підготовка охоплює програми: «Академічні чесноти і розвиток студентів», «Організація роботи і менеджмент», «Державна політика у сфері післядипломної освіти», «Наукові дослідження, їх оцінювання, податки», «Індивідуально спроектоване занурення у навчання».

Розглянемо підготовку докторів філософії (PhD) у галузі освіти в провідних університетах Великобританії.

В Оксфордському університеті програма з підготовки доктора філософії в галузі освіти («Dphil in Education», яка у міжнародному просторі відома як PhD) реалізується факультетом «Освіта» та охоплює такі основні курси: основи досліджень в галузі освіти; вступ до кількісних досліджень; проміжні якісні дослідження; якісні дослідження; портфоліо першого року (інструмент аналізу прогресу) [28].

Загальна та дослідницька підготовка із соціальних наук передбачається обсягом 46 курсів. Утім обов'язковим є науково-навчальний семінар,

розрахований на дев'ять тижнів. Перший тиждень: Вступний огляд; другий тиждень: Робота з науковим керівником; третій тиждень: Наукове письмо; четвертий тиждень: Робота з літературою; п'ятий – восьмий тижні: Презентації (перший тиждень: Ознаки успішної докторської дисертації; другий тиждень: Конференції і презентації; третій тиждень: Типові помилки в наукових проектах; четвертий тиждень: Головні етапи на шляху до мети; п'ятий – восьмий тижні: Презентації; дев'ятий тиждень: Конференція для докторантів).

Зазначимо: презентації та дискусії відбуваються відповідно до потреб та інтересів груп. Варіативні поглиблені курси, зазвичай, плануються з методів наукових досліджень. Значна кількість наукових семінарів пропонуються Відділенням соціальних наук та іншими підрозділами університету.

В Кембриджському університеті підготовка докторів філософії (PhD) у галузі освіти здійснюється на факультеті «Освіта» в обсязі 66 годин упродовж перших двох років (48 годин основних курсів та 18 годин курсів за вибором) [26]. Курс із методів дослідження охоплює два обов'язкових курси (на першому році) та курс за вибором (на другому році навчання). Акцентується на методах, які будуть використовуватися у подальших дослідженнях. Дослідницька підготовка проводиться дуже фундаментально, викладаються курси зі збору й аналізу даних, наукової етики, структури наукової роботи, огляду літератури та інші семінари і лекції для докторантів усіх років навчання. Звернімо увагу на те, що серед елективних курсів пропонуються курси з факторного аналізу, прикладних теорій, історичної пам'яті, літературного аналізу, проведення тематичного дослідження тощо.

У доповнення до курсів з дослідницьких методів і тренінгів з їх застосування факультетом «Освіта» передбачаються ще різні варіанти сесій (з'їздів) для студентів (майбутніх докторів) усіх років підготовки, що охоплюють різні форми навчання – від семінарів і лекцій, організованих академічними групами, до майстерень з проблем підготовки до усного екзамену, що проводяться менеджерами, які відповідають за підготовку докторів. Студентам також рекомендується скористатися значною кількістю курсів, що пропонуються іншими структурними підрозділами університету, зокрема, програмами Науково-дослідного методичного центру соціальних наук, а саме тренінговими програмами та програмою розвитку випускників.

Щодо підготовки в цьому університеті докторів в галузі освіти (EdD), то впродовж перших двох років докторанти вчаться за вечірньою формою, а додатковими формами навчання є зустрічі докторантів та суботні конференції. Програма є більш інтенсивною впродовж першого року, дослідницькі заняття відбуваються ввечері чотири рази на тиждень, а на другому році навчання – тільки три. Суботні конференції на другому році навчання проводяться не так часто, як на першому році навчання. На третьому й

четвертому роках навчання підтримка студентів у навчанні зростає, оскільки їм надається систематична допомога від керівників відповідно до тем їх власних досліджень.

Узагальнюючи результати теоретичного аналізу щодо підготовки докторів філософії в галузі освіти у провідних університетах США і Великобританії, можна зробити такі рефлексивні висновки щодо підготовки докторів філософії у галузі освіти в Україні:

- проблематика докторських досліджень повинна відповідати сучасним потребам розвитку суспільства і самої сфери освіти, порушувати питання, що впливають не тільки на якість освіти, а й на якість функціонування суспільства;

- під час підготовки необхідно стимулювати докторантів до застосування інтегративного та міждисциплінарного підходів у дослідженнях сучасних освітніх проблем, оскільки проблеми освіти у швидкозмінному світі є комплексними, складними і, зазвичай, не мають однозначного вирішення;

- предметне поле докторської підготовки повинно охоплювати навчальні курси з дотичних до сфери освіти галузей наукового знання. У всіх розглянутих програмах вміщено рекомендації щодо вивчення навчальних курсів з інших галузей наукового знання, дотичних до проблеми дослідження;

- значна увага під час підготовки докторів філософії в галузі освіти повинна приділятися оволодінню методами наукового дослідження (кількісними, якісними, змішаними), організації і проведенню експерименту, визначенню його вірогідності, методам математичної статистики. Така підготовка має здійснюватися від загального (загальнонаукова методологія) до часткового (конкретно наукова методологія), для всіх докторантів, незалежно від характеру дослідження (теоретико-експериментальне, порівняльне, історичне тощо), яке виконується;

- підготовка докторантів має бути максимально індивідуалізованою, але, водночас, необхідно впроваджувати форми навчання, що стимулюють розвиток комунікативних здібностей, альтернативного й критичного мислення, уміння працювати в групі, здатність до інноваційної діяльності (щотижневі конференції, «круглі столи» для докторантів, створення творчих груп для розв'язання актуальних проблем);

- докторські програми передбачають навчальні курси і тренінги з розвитку здатності учіння;

- заслуговує на увагу те, що у США і Великобританії здійснюється підготовка докторів філософії в галузі освіти (PhD), докторів в галузі освіти (Ed.D). Два перші рівні за вимогами підготовки є однаковими, водночас останній з указаних значно відрізняється за метою введення і цільовою групою.

Література

1. *Байденко В.И.* Пути совершенствования докторской подготовки: Европа и США (статья третья) / В.И. Байденко,

Н.А. Селезнёва // Высш. образование в России. – 2010. – №11. – С. 99–112.

2. *Байденко В.И.* Содержательно-структурные особенности европейского докторского образования (статья вторая) / В.И. Байденко, Н.А. Селезнёва // Высш. образование в России. – 2010. – №10. – С. 89–104.

3. *Закон* України «Про вищу освіту» [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

4. *Коваленко О.Ю.* Неперервна педагогічна освіта у США: сучасний стан і перспективи розвитку / О.Ю. Коваленко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2010. – №6(8). – С. 127–132.

5. *Кравченко А.С.* Стандартизація педагогического образования в современных университетах США: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / А.С. Кравченко; Рос. гос. пед. ун-т. – СПб., 2012. – 22 с.

6. *Миклебуст Я.* Аналіз практики реформи докторської освіти в Європі / Я.Миклебуст, Р.Нілсен // Докторські програми в Європі та Україні: матеріали міжнар. конф. «Впровадження. принципів третього циклу вищої освіти Європейського простору в Україні» / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»; наук. ред., упоряд. В.Моренець. – К.: Унів. вид-во ПУЛЬСАРИ, 2007. – С. 6–16.

7. *Огнев'юк В.* Підготовка експертів у галузі освіти в Україні / Віктор Огнев'юк, Світлана Сисоєва // Освітologia. – 2015. – №4. – С. 54–60.

8. *Рашкевич Ю.М.* Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія / Ю.М. Рашкевич. – Львів: Видавництво Львівської політехніки. – 2014. – 168 с.

9. *Регейло І.Ю.* Освітня складова в докторських програмах у галузі освіти Гарвардського університету / І.Ю. Регейло, Н.В. Базелюк // Вища освіта України. – 2015. – Випуск 3 (додаток 2). – С. 41–48.

10. *Регейло І.Ю.* Підготовка фахівців за докторськими програмами у США / І.Ю. Регейло // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2011. – Вип. 1. – С. 116–121.

11. *Розроблення* освітніх програм. Методичні рекомендації / Авт.: В.М. Захарченко, В.І. Луговий, Ю.М. Рашкевич, Ж.В. Таланова / за ред. В.Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

12. *Сучасні* підходи до побудови освітніх програм. Методичні матеріали / Уклад.: Ю.В. Холін, С.О. Кравцов, Т.О. Маркова. – Харків: Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2014. – 36 с.

13. *Таланова Ж.В.* Докторська підготовка в країнах високорейтингових університетів – США і Сполученому Королівстві / Ж.В. Таланова // Наук. вісн. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. Сер.: Пед. науки / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки; голов. ред. І.О. Смолюк. – Луцьк: ВНУ, 2010. – Вип. 13. – С. 173–179.

14. *Таланова Ж.В.* Докторська підготовка у світі та Україні: монографія / Ж.В. Таланова. – К.: Міленіум, 2010. – 476 с.

15. *Carnegie* Project on the Education Doctorate [Electronic resource]. –Stanford. – Mode of access: <http://www.carnegiefoundation.org/education-doctorate>. – Title from the screen

16. *Harvard* Graduate School of Education [Electronic resource]. – URL: <https://www.gse.harvard.edu/>

17. *Johns Hopkins* University, School of Education [Electronic resource]. – URL: <http://education.jhu.edu/Academics/doctoral/>
18. *QS World University Rankings* [Electronic resource]. – URL: <http://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings>
19. *Stanford* University, Graduate School of Education [Electronic resource]. – URL: <https://ed.stanford.edu/academics/doctoral>
20. *Taylor J.* Quality and Standards: the Challenge of the Professional Doctorate / J.Taylor // Higher Education in Europe. – 2008. – V. XXXII I, №1. – P. 65–88
21. *The Academic* Ranking of World Universities (Shanghai) [Electronic resource]. – URL: <http://www.shanghairanking.com/index.html>
22. *The Carnegie* Classification of Institutions of Higher Education [Electronic resource] // The Carnegie Foundation for the Advancement of Teaching. – Stanford, 2005. – Mode of access: <http://classifications.carnegiefoundation.org>. – Title from the screen
23. *The Times* Higher Education World University Rankings [Electronic resource]. – URL: <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings>
24. *University* of California, Berkeley. Graduate School of Education [Electronic resource]. – URL: <http://gse.berkeley.edu/graduate-studies>
25. *University* of California, Los Angeles, School of Education and Information Studies [Electronic resource]. – URL: <http://gseis.ucla.edu/education>
26. *University* of Cambridge, The Faculty of Education [Electronic resource]. – URL: <http://www.educ.cam.ac.uk/courses/graduate/>
27. *University* of Michigan, School of Education [Electronic resource]. – URL: http://www.soe.umich.edu/academics/doctoral_programs/
28. *University* of Oxford, Department of Education [Electronic resource]. – URL: <http://www.education.ox.ac.uk/courses/d-phil/>
29. *University* of Pennsylvania, Graduate School of Education [Electronic resource]. – URL: http://www.gse.upenn.edu/degrees_programs/by_degree
30. *Walker G.* Doctoral Education in the United States of America / G.Walker // Higher Education in Europe. – 2008. – №1. – P. 35–48.

Анонції

Світлана СИСОЄВА, Ірина РЕГЕЙЛО

Підготовка докторів філософії у галузі освіти: досвід провідних університетів світу

У статті висвітлено організацію підготовки докторів філософії в галузі освіти в провідних університетах США і Великобританії; розкрито зміст освітньої складової освітньо-наукових програм докторського рівня; проаналізовано різні форми організації підготовки докторів філософії в галузі освіти; окреслено перспективи використання досвіду підготовки докторів філософії в галузі освіти в Україні, зокрема, щодо змісту освітньої складової освітньо-наукових програм підготовки докторів філософії в галузі освіти в Україні, їх індивідуалізації, проблематики докторських досліджень, підготовки докторів філософії в галузі освіти (Ph.D), докторів в галузі освіти (Ed.D).

Ключові слова: доктор філософії, докторські програми, курси зі спеціалізації.

Светлана СЫСОЕВА, Ирина РЕГЕЙЛО

Подготовка докторов философии в области образования: опыт ведущих университетов мира

В статье отражена организация подготовки докторов философии в области образования в ведущих университетах США и Великобритании; раскрыто содержание образовательной составляющей образовательно-научных программ докторского уровня; проанализированы различные формы организации подготовки докторов философии в области образования; очерчены перспективы использования опыта подготовки докторов философии в области образования в Украине, в частности, содержания образовательной составляющей образовательно-научных программ подготовки докторов философии в области образования в Украине, их индивидуализации, проблематики докторских исследований, подготовки докторов философии в области образования (Ph.D), докторов в области образования (Ed.D).

Ключевые слова: доктор философии, докторские программы, курсы по специализации.

Svitlana SYSOIEVA, Iryna REHEILO

Phd in education training: world leading universities experience

PhD in education training organization in the United States and United Kingdom leading universities is enlightened in the article; content of doctoral programs coursework is revealed; different forms of PhD in education training organization are analyzed; prospects concerning the use of PhD training experience in Ukraine are outlined, among them: concerning the content of doctoral programs in education coursework in Ukraine, their individualization, doctoral research problems, Doctor of Philosophy in Education (PhD), Doctor of Education (Ed.D) training.

Keywords: Doctor of Philosophy; doctoral programs; specialization courses.